

RUHSAL TRAVMANIN AKTARIMINDA NARSİSİZM

Barışhan ERDOĞAN*
Erdoğan ÖZTÜRK**

Öz

Narsisizm terimi Yunan mitolojisinde, sudaki yansımasını görüp kendine âşık olan ve bu doyumumsuz aşkın sonucunda ölen Narkissos'un hikâyesinden doğmuş ve psikanalitik kuramın önemli bir noktasına yerleşerek psikoloji literatüründeki yerini almıştır. Narsisizmle ilgili çalışmalar bu narsistik çekirdeğin oluşumunda bakım verenden görülen duygusal ihmalin altını çizmektedir. Narsisizmin doğuşunda bu travmatik yaşantı yatmaktadır. Bu yazı literatürde travmanın aktarımında narsisizm meselesini, narsisistlerin başkalarından üstün olduklarına ve onları kontrol etmeye hakları olduğuna dair grandiyöz inançları, hayal kırıklığına karşı tahammülsüzlükleri ve diğer insanların ihtiyaçlarını önemsememeleri ile birleşince hayatlarındaki diğer bireylere de kendi travmatik yaşantılarının benzerlerini aktararak aktarmadıklarına dair bulgular temelinde, özellikle ilişkiler ve adli süreçler ışığında ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: travma, narsisizm, travmanın aktarımı, duygusal manipülasyon, suç davranışı

NARCISSISM IN THE TRANSMISSION OF PSYCHOLOGICAL TRAUMA

Abstract

The term "narcissism" is based on the story of Narcissus in Greek Mythology, who fell in love with his own reflection after seeing it in a pond and died as a result of this insatiable love. Narcissism have taken a significant place within the psychoanalytical theory and thus have been introduced to the psychology literature. Researches on narcissism underline the effect of the emotional neglect experienced from the caregiver in the emerge of the narcissistic core. This traumatic experience underlies the origin of narcissism. This study aims to review the issue of the role of narcissism in the transmission of trauma especially in the light of relationships and forensic proceedings around the question of whether narcissists transfer a similar traumatic experience of their own when their grandiose beliefs of superiority and control, their intolerance against frustration and their lack of respect for others' needs are taken into consideration altogether.

Keywords: trauma, narcissism, transmission of trauma, emotional manipulation, criminal behavior

Travma Kavramı

Travmanın psikolojik boyutunun incelenmeye başlaması ancak on dokuzuncu yüzyılda, histeri vakalarıyla çalışan nörolog Jean-Martin Charcot'yla mümkün olmuştur. Asırlar boyunca yalnızca fiziksel yaralanmayı karşılamak için kullanılan "travma" sözcüğünün Eski Yunanca kökeni "yara, zarar, ziyan" anlamlarına gelmekte (Liddell vd. 1940), bu kavram günümüzde daha geniş bir anlamda bir bireyin ruhsal ve bedensel varlığını türlü biçimlerde sarsan ve yaralayan her türlü olayı tarif etmek için kullanılmaktadır (Kokurcan vd. 2012). Charcot ile birlikte Janet, Breuer ve Freud'un çalışmaları ile geçmişte deneyimlenen yıkıcı olayların, yani travmatik anılar ile travmaların etkisiyle histerik belirtilerin gözlemlendiğini öne sürerek travmanın psikolojik sonuçlarına dair ilk önemli açıklamaları yapmıştır (Ellenberger 1970). Psikanalitik çalışmaların ardından psikolojik travmanın dikkatleri üzerinde toplamasına yol açan olaylar yine başta Birinci Dünya Savaşı olmak üzere savaşlar olmuş, ancak DSM-III'te "Travma Sonrası Stres Bozukluğu"

* Uzm. Psk.İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

(TSSB) tanısı yer alana kadar (APA 1980) travma çalışmaları yine bir durgunluk dönemine girmiştir.

Her bireyin yaşamında stres uyandıran, tehdit oluşturan birtakım olaylar meydana gelebilirken optimum koşulların sağlandığı durumlarda bu olayların travmayla sonuçlanması beklenmez. Travmatik durum, nesnel tehdit ile öznel baş etme gücü arasındaki dengesizlikten doğmaktadır (Öztürk 2017). Bu türden tehdit edici bir stresörle karşılaşıldığında temelde donakalma, kaçma veya savaşıma tepkileri verilmekteyse de travmaya verilebilecek uygun bir tepkinin imkânsızlığı “travma paradoksu” olarak adlandırılmaktadır (Öztürk 2017). Travmayla başa çıkma yolu olarak çoğu zaman gündelik yaşama uyum adına travmatik anların dissosiyeye edildiği (Öztürk vd. 2005) belirtilmektedir. Metabolize edilemeyen travmatik anı ve yaşantıların aile tutumları yoluyla kuşaklararası aktarıma uğradığı (Fischer vd. 1996) görülmektedir.

Travmatik yaşantı denince doğal felaketler ve hastalıklar gibi tabiat kaynaklı olanlar; savaş, saldırı, işkence, taciz ve tecavüz, ihmal ve istismar vakaları gibi insan kaynaklı olanlar; ev, iş ve trafik kazaları gibi kazara olanlar ve böylesi bir yaşantıya tanık olmak ya da dinlemek gibi ikincil olanları anlamak mümkündür. TSSB çalışmaları savaşlardan dönen askerlerde gözlenen bazı semptomlardan hareketle doğmuş olsa da (Santiago vd. 2018) günümüzde özellikle aile içi şiddet ve istismar (Serrata vd. 2017), romantik ilişkide şiddet (Williams vd. 2017, Lee vd. 2018) gibi konulara yönelik çalışmaların sayısı hızla artmaktadır.

Travmatik deneyimlerin yalnızca direkt maruz kalanları değil, bu travmatize bireylerin hayatlarındaki kişileri de etkileyebildiği araştırmalarla desteklenmektedir (Dekel vd. 2008). Bu şekildeki dolaylı etkilenme literatürde “ikincil travma” (Rosenheck vd. 1985) veya “travmanın aktarımı” (Kellermann 2001) gibi kavramlarla karşılanmaktadır.

Narsisizm ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu

“Narsisizm” sözcüğünün kökeni, Ovidius’un 8. yüzyılda kaleme aldığı Dönüşümler adlı eserinde aktardığı Narkissos’un öyküsüne dayanmaktadır (Vogeler 1997). Yunan Mitolojisi’nde anlatıldığı şekli ile Narkissos suda kendi yansımasını görmüş, âşık olduğu bu yansımadan karşılık bulamayacağını anlayınca da ölmüştür (Levy vd. 2007). Literatürde bu kavramı kullanan ilk isim, kişinin cinsel dürtülerini yoğun bir şekilde kendi kendine yöneltmesinden “Narkissos benzeri” ifadesi ile söz eden Ellis (1897) olmuştur. Ellis’ten kısa bir süre sonra Näcke (1899) narsisizmi kendi bedenlerine sanki bir başkasıymış gibi erotik yatırımda bulunan kişilerde görülen cinsel bir perversiyon olarak tanımlamıştır. Narsisizmin en çok önem gördüğü alanlardan biri psikanalitik literatür olmuştur. Freud (1914) “Narsisizm Üzerine Bir Giriş” adlı makalesinde bu kavramı ilk kez ele almış ve iki fazda incelemiştir. Bunlardan ilki olan “primer narsisizm” bebeklerin egosantrik yapıda olduğu, libidinal enerjilerini bir başkasına yönlendirebilme yetisini henüz kazanmadıkları evredir. Freud’un sekonder narsisizm adını verdiği ikinci faz çocukların karşılık bulamayan libidinal yatırımlarını kendi kendilerine yöneltmelerini ifade eder (Freud 1914). Freud’un ardından Horney de aşırı otoriter ya da aşırı izin verici ebeveynlerin sevgileri karşılıksız kalan çocuklarının takdir, ilgi veya sevgi görmek üzere sahte benlikler geliştirdiklerini söyleyerek psikanalitik literatüre katkıda bulunmuştur (akt. Konrath 2007). Yıllar sonra Kernberg borderline kişilik yapılanması üzerindeki çalışmasında “narsisistik kişilik yapılanması”nı da tanımlamış ve normal ile patolojik narsisizm olmak üzere iki gruba ayırmıştır (akt. Schug vd. 2014). Bu esnada Kohut da “narsisistik kişilik bozukluğu” kavramsallaştırmalarını yapmış ve konuya olan ilginin artmasını sağlamıştır (Levy vd. 2007).

Yaşamın ilk yıllarında bakım verenle bebek arasında oluşması beklenen bağın oluşmaması, bebeğin gereksinimlerinin yok sayılması (Karaaziz vd. 2013), bebeğin “kendisinden başka güvenecek kimsenin olmadığına” (Howell 2003) dair zihinsel bir temsiline oluşması sonucunda dış nesneye yapılması gereken libidinal yatırım bebek tarafından kendi kendisine yapılır. Dış dünya yerine iç dünyasına yönelen bebeğin benliği, korku veren ya da istismar eden ebeveynine/bakım vereniyle bağlanmasını sürdürürebilmek adına dissosiyeye olur (Ferenczi 1942, Fairbairn 1952). Dış nesneyle kurulmaya çalışılan ancak başarısız olunan gerçek bir ilişkinin kırıcılığı böylelikle daha “risksiz” olan iç nesneyle ikame edilmiş olur. Ruhsal aygıtın bu gitgide

daha kendi içine dönük ve kapalı bir sistem hâlini alacak şekilde işleyişi omnipotans ve grandiyözite gibi narsisistik yapılanmalara yol açar (Howell 2003). Özerk bir benlik gelişimi için destek almak yerine çocuk, sevgisine karşılık görmesinin tek yolunun ebeveynlerinin gereksinim ve beklentilerini karşılamak olduğunu düşünür (Horton vd. 2006).

Psikiyatrik bir tanı olarak narsisistik kişilik bozukluğu DSM-5'teki B Kümesi kişilik bozuklukları arasında ve ICD-10'da yer almaktadır. DSM-5'e göre kişilerin bu tanıyı alması için erken erişkinlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, düşlemlerde ya da davranışlarda büyülenme (grandiyözite), beğenilme gereksinimi ve empati kuramama ile süregelen yaygın bir örüntüye sahip olmaları gereklidir. DSM-5'te belirtilen narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterlerine göre kişi:

1. Büyükenir (örn. başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarla oransız bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir).
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur.
3. "Özel" ve eşi benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün diğer kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabilceğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır
4. Çok beğenilmek ister.
5. Hak ettiği duygusu içindedir (özellikle kayırılacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma).
6. Kendi çıkarı için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).
7. Eşduyum yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinmelerini anlamak istemez.
8. Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
9. Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler (APA 2014).

Travmanın Aktarımında Narsisizm

Doğal gelişimin ihmalkâr ebeveyn tutumları tarafından sekteye uğramasından hareketle narsisizmin temelini ihmale dayandığını söylemek mümkündür. Kohut da bu çıkarımla paralellik gösterecek şekilde narsisistlerin içsel bir boşluktan ve manasızlıktan yakındıklarını, dengeli ve tutarlı bir benlik oluşturmak için gerekli içyapılardan mahrum olduklarını; bunun sebebinin de erken dönem çocukluklarında bakım verenleriyle empatik bir ilişki kurmakta yaşadıkları başarısızlık, yani uğradıkları duygusal ihmâl olduğunu ifade etmiştir (Russell 1985). Tıpkı travmanın nesiller boyu aktarımı gibi, narsisizm üzerine yapılan ikiz çalışmaları sonucunda da yüksek bir korelasyon elde edilmiş, narsisizmin genetik bir bileşeni olup olmadığı sorusu akıllara gelmiştir (Livesley vd. 1993). Gerçekten de literatürde narsisist ebeveynlerin çocuklarıyla yapılan çalışmalar, bu çocukların sonunda (narsisistik yapılanma içerisindeki ebeveynlerinin doyurulmak bilmeyen istekleri neticesinde) başkalarının narsisistik talep ve gereksinimlerine aşırı duyarlı olduklarını fakat kendi sağlıklı narsisistik gelişimlerinde yaralanmalar yaşadıklarını, dolayısıyla da kendi duygu ve ihtiyaçlarına dair bir farkındalık geliştiremediklerini göstermiştir. Çocuk, kişiliğine entegre edemediği gereksinim ve hisleri sebebiyle gerçek bir benlikten ziyade kendisi için daha idealize edilmiş olan sahte bir benlikle bütünleşir, gerçek benliğin bu şekilde terk edilmesi de Miller ve Ward'a (1981) göre depresyon, grandiyözite, başa çıkma sorunları ve ilişkilerde problemler olarak kendini gösterir. Narsisist bireyin yoksunluk ve aynalama eksikliği ile şekil alan bilinçdışı düşlemleri yine yoksunluk ve buna eşlik eden saldırganlıkla örülü bir iç dünyaya yol açar (Erdem 2017).

Benlik entegrasyonuna dair benzer sorunlar ve sonuçlar alkolik ebeveynler, ensest yaşantıları ve diğer çocukluk çağı travmalarına rastlanan pek çok farklı işlevsellikten uzak aile tablosunda görülmüştür (Wood 1987, Courtois 1996). Öztürk vd. (2005) tarafından tanımlanan narsisistik aile modelinde de ebeveynlerin kibirli, hak iddia edici hatta istismarcı bir yapıda oldukları, çocukların iletişim problemleri yaşayıp uyumsuz davranışlar gösterdikleri ve travmatik

yaşantıların etkisiyle oluşan bu disfonksiyonel işleyişlerin çocuklara da yaşatıldığı belirtilmektedir. Literatürdeki bu bilgilerin ışığında narsisizmin travmatik temeli ve iletkenliği (özellikle romantik) ilişkiler ve ayrılıklar, klinik ortam ve adli süreçler bakımından ele alınmıştır.

Literatürde narsisizmin travmatik temelleri konusunda pek çok araştırma vardır. Bu noktada karşımıza çıkan diğer bir husus da narsisizmin, dolayısıyla narsisist bireylerin travmalarını başkalarına aktarması konusudur. Narsisistik iletim öncelikle bakım verenlerden çocuklara doğru deneyimlenir (Bachar vd. 2015). Çocukluk çağı travmaları söz konusu olduğunda narsisizm üzerine yürütülen ampirik çalışmalarda sözü edilen iki ana türün ayrımını yapmak gerekmektedir. Bunlardan ilki olan büyülenme (grandiyöz) narsisizm büyülenme, kibir, saldırganlık, baskınlık, teşhircilik, dışadönüklük ve yüksek öz güven özelliklerini içerirken, kırılabilir narsisizm içe dönüklük, düşmanlık yetersizlik hissi, düşük benlik saygısı özelliklerini yansıtmaktadır (akt. Demirci vd. 2017). Her bireyin normal narsisistik ihtiyaç ve güdülleri vardır; ancak narsisistik yapılanmaya meyilli bireyler hayal kırıklıkları ya da olumlu benlik imgelerine yönelik bir tehditle karşı karşıya geldiklerinde daha büyük sorunlar yaşamaktadır (Bachar vd. 2015). Grandiyöz narsisistler özgüven düzenleme bozukluklarıyla abartılı bir üstünlük ve biriciklik algısı oluşturarak başa çıkarken kırılabilir narsisistler ise utanç hissini baskın olduğu geri çekilme ve aşağılık duygusu ile başa çıkma stratejisini kullanır (Maxwell vd. 2011). Bu bağlamda literatürde narsisistik kırılabilirlik, çocukluk çağı cinsel istismarına maruz kalmış bireylerin yetişkinlik yaşamlarında başka travmalara maruz kaldıklarında travma sonrası stres bozukluğu geliştirme ihtimalini artıran bir sebep olarak bulgulanmıştır (Bachar vd. 2015). Dahası Simon (2002), “travma ile ilişkili narsisistik semptomlar (TİNS)” adını verdiği bir belirti kümesi tanımlamış; aşağılanma, utanç ve öfke gibi duyguları dâhil ettiği bu semptomların ille de yaşamı değil, kişinin benlik algısını tehdit eden travmatik yaşantıların sonrasında verilen tepkilere eşlik ettiğini dile getirmiştir. Travma ile ilişkili narsisistik semptomları açığa çıkaran travmatik yaşantı genellikle başka bir bireyle doğrudan bir iletişim sonucu oluşmaktayken travma sonrası stres bozukluğu tepkilerinde (doğal afetler ve savaş gibi) genellikle faille birebir iletişim mevcut değildir. Bu noktada Simon, tecavüz ve cinsel istismarı da benlik imgesini yerle bir eden, özgüven düzenlemesini bozan ve faille direkt münasebet gerektiren yaşantılar oldukları için TSSB’ye ek olarak TİNS özelliklerini de ortaya çıkaran travmalar olarak kavramlaştırmıştır.

Romantik İlişkiler ve Narsisizm

Bakım verenle erken dönem ilişkilerden temelini alan narsisistik çekirdeğin yetişkinlikteki romantik ilişkilerde tezahürü son yıllarda araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamış, literatüre yeni kavramlar kazandırılmaya başlanmıştır. Aile içi psikolojik şiddet ve yakın ilişkide görülen duygusal ihmal ve istismar davranışlarında güç ve kontrol önemli bir rol oynamaktadır (Cusack 2017). Söz konusu ister fiziksel, ister duygusal, isterse ekonomik veya sözlü şiddet olsun, esas amaç kurbanı domine edip bastırmak, kurbanın saldırgan itaat etmesini sağlamaktır (Fávero vd. 2018). Kurban için bu süreçte, özellikle de romantik bir ilişki içindeyken, kullanılan manipülasyon taktiklerini fark etmek her zaman kolay değildir (MacKenzie 2015). Son zamanlarda literatürde kullanılmaya başlanan “aşk bombardımanı” (lovebombing) terimi, genelde narsisistler tarafından başkalarına karşı sevgi dolu ve abartılı sözler, hediyeler, hoş sürprizler yoluyla uygulanan bir manipülasyon taktiğidir (Hawkins 2017). Böyle bir durumdaki kurbanın manipüle edildiğini anlaması, ilişki en başlarda ideal gibi görüldüğü için genelde uzun sürmektedir. Ancak kurban gitgide sadece narsisist partneri ile yakınlık kurmaya başlar, diğer insanlarla ilişkilerini askıya alır, bağımsızlığını yitirir ve manipülatif partnerin hâkimiyetine girmiş olur. Bu noktadan sonra kurbanın duygusal olarak istismarcısına bağlı hâle geldiğinden söz edilmektedir. İstismarcı birey kurbanından gitgide artan taleplerini karşılama beklemede, aksi takdirde öfke ve aşırı kıskançlıkla tepki vermektedir (Hayes vd. 2015). Bu konuyla ilgili olarak tartışılan diğer bir taktik, daha eski zamanlardan beri kullanılan bir metafor olan “gaz lambası”dır (gaslighting). Bu metaforun kaynağı Patrick Hamilton’ın 1938 tarihli “Gaz Lambası” (Gas Light) adlı tiyatro oyunudur. Bu psikolojik istismar taktiğinde istismarcı, kurbanına doğru olmayan bilgiler sunarak kendi algı ve belleğinden şüpheye düşmesi amacıyla hareket etmektedir (Hightower 2017). Narsisist bireylerin, partnerlerine esasında doğru olan sezgi ya da bilgilerini sanki sadece

paranoid düşüncelermiş gibi hissettirmek için gaz lambası taktığını kullandıkları ifade edilmektedir (Stern 2018). Bunun sonucunda kurbanlar kendi algılarından ve anılarından şüpheye düşer, istismarcılarına daha çok bağlanır ve güvenirler. Konuyla ilgili son güncel kavram “yok olma” (ghosting) taktığıdır. “Yok olanlar” partnerleriyle ilişkisini birdenbire keserler. Hiçbir iletişime izin vermeyen bu taktığe maruz kalan kurbanlar geride hayal kırıklığı, reddedilmişlik ve kendini suçlama gibi hislerle tek başlarına kalırlar (Koessler 2018).

Son derece güncel kavramsallaştırmalar olan bu duygusal manipülasyon taktiklerinin, narsisist bireylerin kendi travmatik deneyimleri doğrultusunda, ebeveynlerinde sürekli tatmin etmeye çalıştıkları sınırsız boşluğu yetişkinlik dönemlerinde partnerlerine sunmak yoluyla travmanın aktarımında rol oynadıkları düşünülmektedir. Benlik gelişimini tamamlayan kurban partnerler ise sahte bir benlik inşa edemeyeceklerinden dolayı bunu şiddetli bir ayrılık travması olarak deneyimleyecektir.

Suç Davranışı ve Narsisizm

Narsisistik kişilik yapılanmasının ya da narsisistik kişilik bozukluğunun (NKB) adlı süreçlerdeki tezahürü suç ve şiddet davranışıyla olan ilgisi bakımından incelenmiş; bazı istisnaî çalışmalar dışında NKB ve genel anlamıyla suç üzerine çalışmaların çoğu prevalans araştırmalarıyla sınırlı kalmıştır (Schug vd. 2014). Şiddet davranışı ile NKB arasındaki ilişki pek çok araştırmacı tarafından cinayet suçu bağlamında ele alınmıştır (Fromm 1973, McCarthy 1978, Liebert 1985, Stone 1989, Gacono 1992, Lowenstein 1992). Dudeck vd. (2007), maksimum güvenli bir adli hastanede yürüttükleri çalışmada cinsel suçların faillerinin, diğer suçların faillerine göre anlamlı olarak daha yüksek oranda ve diğer kişilik bozukluklarına değil, sadece NKB'ye sahip olduklarını bulmuştur. Literatürde şiddet içerikli suç davranışını açıklarken narsisizmin patolojik dışavurumlarının tartışıldığı iki temel kavram vardır: (i) narsisistik öfke ve (ii) habis narsisizm.

Narsisistik öfke, Kohut (1972) tarafından tarif edilen iki agresyon biçiminden biridir. Bunlardan ilki olan “rekabetçi agresyon”, kişinin hedefine ulaşmak için önündeki engelleri ortadan kaldırmasına yarayan güdüyken “narsisistik öfke”, benliği tehdit eden ya da tehdit ettiği algılanan kendilik nesnelere yöneltmiştir. Narsisistik öfke, geçmişteki bir narsisistik yaralanmanın ya da algılanan zarar veya tehdidin kompanse edilmesi için doğan bir ihtiyaca işaret etmektedir ve rekabetçi agresyonun aksine engel/tehdit ortadan kalktığında yok olmaz, varlığını uzun bir süre boyunca sürdürmeye devam eder (Kieffer 2003). Kimi yazarlar narsisistik öfkenin sadist veya sadomazoşist davranışlar (Ornstein 1998) yoluyla açığa çıktığını öne sürerken Fox (1974) özellikle savaflara katılan askerlerde gözlenen agresyon biçimleriyle narsisistik öfke arasında bir bağlantı olduğunu altını çizmiştir.

Kernberg tarafından kavramsallaştırılan habis narsisizm, NKB ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki “karma” bir kişilik bozukluğunu ifade etmektedir (akt. Schug vd. 2014). Kernberg'e göre habis narsisizm, tipik NKB belirtilerine ek olarak agresyon, düzenlenemeyen antisosyal davranışlar, sadist dürtüler, vicdan yoksunluğu, güç ve mevki arzusu gibi özelliklerle karakterize, aşağılık ve önemsizlik duygularına karşı bir savunmayı yansıtan bir yapılanmadır. Patolojik benlik ve nesne ilişkilerine işaret eden habis narsisizm başkalarına karşı acımasız eylemler ya da kendine zarar verme davranışları yoluyla yaşam, ölüm, korku ve acı gibi kavramlar üzerinde hâkimiyet, üstünlük ve kontrolü sembolize etmektedir. Benzer şekilde Stone (1998) da NKB'ye sahip bireylerin çoğunun antisosyal ya da psikopatik davranışlar sergilemediğini, ancak cinayet işleyen ya da işlemeye teşebbüs eden bireylerin antisosyal ya da psikopattan ziyade daha sıklıkla narsisist olduklarının altını çizmiştir. Bu noktada yaygın kanının aksine, depresif bir dönemde olmasalar dahi NKB ya da narsisistik yapılanmalara sahip bireylerin, intihar davranışları sonucunda ölme riskinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Ronningstam vd. 1998). Narsisistik bireylerdeki intihar davranışları kırılğan özgüvenleri sonucunda algıladıkları narsisistik yaralara karşı verilen bir tepki olarak ele alınmıştır (Perry 1990). Literatürde narsisist bireylerin intihar davranışlarını açıklamak için bu davranışların (i) bir üstünlük duygusuyla özgüvenin artırılmasına yönelik bir çaba, (ii) öngörülen narsisistik tehditlere karşı kendilerini

korumak üzere bir mekanizma, (iii) narsisistik hasara karşı intikam güdüsüyle eyleme geçme, (iv) yok edilemez, yani ölümsüz olmaya dair yanlış bir inanç, (v) ve kusursuz olmayan benliği ortadan kaldırmaya dair bir arzu olduğu yönünde açıklamalar sunulmuştur (Ronningstam vd. 1998).

Başkalarından üstün olduklarına ve onları kontrol etmeye hakları olduğuna dair grandiyöz inançları, hayal kırıklığına ve reddedilmeye tahammülsüzlükleri ve diğer insanların ihtiyaçlarını önemsememeleri ile birleşince narsisistlerin cinsel suçları işlemek konusunda diğer bireylere göre daha büyük risk altında olduklarını söylemek mümkündür (Schug vd. 2014). Narsisizmin, makyavelizm ve sublinik psikopati ile birlikte suç işleme eğilimi açısından risk grubunda yer alan Karanlık Üçlü kişilik yapılanmasının bileşenlerinden biri olduğu (Erdoğan 2018) da göz önünde bulundurulursa adli popülasyonda rastlanma sıklığının yüksek olması daha anlaşılır hâle gelmektedir.

SONUÇ

Travma, kişinin beden bütünlüğünde ve ruhsal işleyişinde onarılması gereken hasarlar açan şemsiye bir kavramdır. Literatürde travma konusu çalışılırken esas olarak psikolojik travma, duygusal ihmal ve istismar konuları ile cinsel travmalara gönderme yapılmaktadır. Psikoloji çalışmalarında gitgide önem kazanmaya başlayan bir diğer konu da travmanın aktarımıdır.

Narsisizm ve narsisistik kişilik bozukluğu da literatürde bakım verenlerinden duygusal ihmal gören çocukların yetişkin hayatlarında ve ilişkilerinde geliştirdikleri narsisistik çekirdek sonucu oluşan tablolar olarak karşımıza çıkmaktadır. Narsisistlerin grandiyöz benlik imgeleri, başkaları üzerindeki kontrol ve üstünlük düşünceleri ile vicdandan yoksun oluşları özellikle romantik ilişkilerde ve adli süreçlerde karşımıza çıkmaktadır. Literatürde narsisizm bu bağlamda, travmanın aktarımındaki rolü açısından incelenmiştir. Adli popülasyonla yapılmış çalışmaların konuya ışık tutmada çok yardımcı olacağı düşünülmektedir. Yapılan literatür taraması neticesinde Türkçe kaynaklarda böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktada grandiyöz narsisizm ile kırılğan narsisizm arasındaki farklılıkların belirlenmesi de gelecek çalışmalar açısından yararlı olacaktır.

Travmanın aktarımında narsisizmin rolü konusunda literatürde yeni yeni tartışılmaya başlayan “aşk bombardımanı”, “gaz lambası”, “yok olma” gibi manipülasyon taktiklerinin özellikle de kurbanlar üzerindeki etkilerini daha iyi anlayabilmek adına daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan literatür araştırması sonucunda şimdiye kadar narsisist partnerlerin romantik ilişkilerdeki duygusal manipülasyon kurbanlarına dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Literatürdeki bulguların ışığında, kendisi de ihmale dayanan travmatik yaşantılar sonucunda oluşan narsisistik çekirdeğin, özellikle de romantik ilişkilerde (psikolojik şiddet ve manipülasyon biçiminde) ve adli vakalarda (şiddet içeren suçlar şeklinde) kendisini göstererek travmanın aktarımında rol oynadığı söylenebilir. Bakım verenleriyle ilişkilerinde asla doyuramadıkları bir içsel boşlukla karşılaşan narsisistlerin bu boşluğu hayatlarındaki diğer insanlara da sundukları; bu doğrultuda başkalarının duygu ve düşüncelerini önemsemedikleri, onları kendileri kadar önemli görmedikleri ve diğer insanlar üzerinde güç ve kontrol hakkını kendilerinde gördükleri gözlenmektedir. Bu bağlamda narsisistik kişilik bozukluğu şekline bürünse de bürünmese de narsisistik yapılanma hem klinik ortamda, hem de adli süreçlerde dikkatle incelenmesi gereken, travmadan ayrı ele alınmaması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla literatürde bu konuyu inceleyen daha fazla sayıda araştırmaya gereksinim duyulmaktadır. Klinik psikoloji ve psikiyatri ile yakından ilişkili olan narsisizmin adli psikoloji ve psikiyatri ile olan ilişkisinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Narsisizm, hem klinik hem de adli boyutları sebebiyle adli-klinik psikoloji kapsamında pek çok bilimsel çalışmaya konu olmaya başlamıştır; bu alanda pek çok bilimsel çalışmaya konu olmaya da devam edecektir.

KAYNAKÇA

- American Psychiatric Association. "Diagnostic and statistical manual of mental disorders; DSM-III." *Washington DC* (1980).
- Amerikan Psikiyatri Birliği (APA). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5)*, Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan, çev. Köroğlu E, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2014.
- Bachar, Eytan, ve diğer. "The role of narcissistic vulnerability in predicting adult posttraumatic symptoms from childhood sexual abuse." *Child Psychiatry & Human Development* 46.5 (2015): 800-809.
- Courtois, Christine A. *Healing the incest wound: Adult survivors in therapy*. WW Norton & Company, 1996.
- Cusack, Tania A. *Under the skin of narcissistic kin: A thematic enquiry into the use of online blogs by adult children of perceived narcissists*. Diss. Queensland University of Technology, 2017.
- Dekel, Rachel, ve Hadass Goldblatt. "Is there intergenerational transmission of trauma? The case of combat veterans' children." *American Journal of Orthopsychiatry* 78.3 (2008): 281-289.
- Demirci, İbrahim ve Ekşi, Füsün. "Büyükleme Narsisizmin İki Farklı Yüzü: Narsistik Hayranlık ve Rekabetin Mutlulukla İlişkisi." *Eğitim Bilimleri Dergisi* 46.46 (2017): 37-58.
- Dudeck, Manuela, ve diğer. "Forensic inpatient male sexual offenders: The impact of personality disorder and childhood sexual abuse." *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology* 18.4 (2007): 494-506.
- Ellis, Havelock. "1942." *Studies in the Psychology of Sex* 2 (1897): 1-24.
- Erdem, Nilüfer. *Narsisizm ve Yaratıcılık*. Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2017, s. 18-19..
- Erdoğan, Barışhan. "Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerine Sahip Üniversite Öğrencileriyle Kendine Zarar Verme Davranışı Gösterenlerin Saldırganlık ve Risk Alma Davranışlarının Karşılaştırılması". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, 2018.
- Fairbairn, William Ronald Dodds. *Psychoanalytic studies of the personality*. Routledge, 2013.
- Fávero, Marisalva, ve diğer. "Hazing violence: practices of domination and coercion in hazing in Portugal." *Journal of interpersonal violence* 33.11 (2018): 1830-1851.
- Fischer, Gottfried, ve diğer. "Psychotraumatologie-Konzepte und spezielle Themenbereiche." *Psychosomatische Medizin* 5 (1996): 543-552.
- Freud, Sigmund. "On Narcissism. An Introduction. The Standard Edition Of the Complete Works Of Sigmund Freud, vol. XIV." (1914): 73.
- Fromm, Erich. "The anatomy of human destruction." *New York, NY: Holt, Rinehart and Winston* (1973).
- Gacono, Carl B. "Sexual homicide and the Rorschach: A Rorschach case study of sexual homicide." *British Journal of Projective Psychology* (1992).
- Hawkins, David. *When Loving Him is Hurting You: Hope and Help for Women Dealing With Narcissism and Emotional Abuse*. Harvest House Publishers, 2017.
- Hayes, Sharon, ve Samantha Jeffries. *Romantic terrorism: An auto-ethnography of domestic violence, victimization and survival*. Springer, 2015.
- Hightower, Erin. *An Exploratory Study of Personality Factors Related to Psychological Abuse and Gaslighting*. Yayınlanmamış doktora tezi. Massachusetts: William James College, 2017.
- Horton, Robert S., Geoff Bleau, ve Brian Drwecki. "Parenting narcissus: What are the links between parenting and narcissism?." *Journal of personality* 74.2 (2006): 345-376.

Howell, Elizabeth F. "Narcissism, a relational aspect of dissociation." *Journal of trauma & dissociation* 4.3 (2003): 51-71.

Karaaziz, Meryem, ve Atak Erdem, İrem. Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1 (2013): 44-59.

Kellermann, Natan P. "Transmission of Holocaust trauma-An integrative view." *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes* 64.3 (2001): 256-267.

Kieffer, Christine C. "How group analysis cures: An exploration of narcissistic rage in group treatment." *Psychoanalytic Inquiry* 23.5 (2003): 734-749.

Koessler, Rebecca B. "When Your Boo Becomes a Ghost: The Association Between Breakup Strategy and Breakup Role in Experiences of Relationship Dissolution." (2018).

Kohut, Heinz. "Thoughts on narcissism and narcissistic rage." *The psychoanalytic study of the child* 27.1 (1972): 360-400.

Kokurcan, Ahmet, ve Özsan, Hüseyin Hamdi. Travma Kavramının Psikiyatri Tarihindeki Seyri. *Kriz Dergisi*, 20.1-3 (2012): 19-24.

Konrath, Sarah H. "Egos Inflating over Time: Rising Narcissism and its Implications for Self-Constructual, Cognitive Style, and Behavior." (2007).

Lee, Peitzu, He Kaiwen, ve Deng Jiayi. "A Study of Gender Differences of Attitudes toward Date Rape among Chinese University Students." *Universal Journal of Psychology* 6.1 (2018): 29-34.

Levy, Kenneth N., ve diğer. "Narcissistic personality disorder." *Personality Disorders: Toward the DSM-V* (2007): 233-277.

Liddell, Henry George, Robert Scott, ve Henry Stuart Jones. "A Greek-English lexicon/compiled by Henry George Liddell and Robert Scott." (1940).

Liebert, John A. "Contributions of psychiatric consultation in the investigation of serial murder." *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 29.3 (1985): 187-200.

Livesley, W. John, ve diğer. "Genetic and environmental contributions to dimensions of personality disorder." *American Journal of Psychiatry* 150 (1993): 1826-1831.

Lowenstein, Ludwig F. "The psychology of the obsessed compulsive killer." *Criminologist* (1992).

MacKenzie, Jackson. *Psychopath Free: Recovering from Emotionally Abusive Relationships with Narcissists, Sociopaths, and Other Toxic People*. Penguin, 2015.

Maxwell, Kendal, ve diğer. "The two faces of Narcissus? An empirical comparison of the Narcissistic Personality Inventory and the Pathological Narcissism Inventory." *Personality and Individual Differences* 50.5 (2011): 577-582.

McCarthy, James B. "Narcissism and the self in homicidal adolescents." *The American Journal of Psychoanalysis* 38.1 (1978): 19-29.

Miller, Alice, ve Ward, Ruth Trans. *Prisoners of childhood: The drama of the gifted child and the search for the true self*. Basic Books, 1981.

Näcke, Paul. *Die sexuellen Perversitäten in der Irrenanstalt*. 1899.

Ornstein, Anna. "The fate of narcissistic rage in psychotherapy." *Psychoanalytic Inquiry* 18.1 (1998): 55-70.

Öztürk, Erdinç. *Travma ve Dissosiyasyon: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi ve Aile Dinamikleri*. Nobel Tıp Kitabevleri, 1. Baskı, İstanbul, 2017.

Öztürk, Erdinç, ve Şar, Vedat. "The "Apparently Normal" Family: A Contemporary Agent of Transgenerational Trauma and Dissociation." *Journal of Trauma Practice* 4.3-4 (2006): 287-303.

Perry, John Christopher. "Personality disorders, suicide and self-destructive behavior." *Suicide: Understanding and responding* (1990): 157-169.

Ronningstam, Elsa F., ve John T. Maltzberger. "Pathological narcissism and sudden suicide-related collapse." *Suicide and Life-Threatening Behavior* 28.3 (1998): 261-271.

Rosenheck, Robert, ve Pramila Nathan. "Secondary traumatization in children of Vietnam veterans." *Hospital & Community Psychiatry* (1985).

Russell, Gillian A. "Narcissism and the narcissistic personality disorder: a comparison of the theories of Kernberg and Kohut." *British Journal of Medical Psychology* 58.2 (1985): 137-148.

Santiago, Patcho N., Geoffrey J. Oravec, ve Robert J. Ursano. "War, Sleep and PTSD War, and War-Related Trauma: An Overview." *Sleep and Combat-Related Post Traumatic Stress Disorder*. Springer, New York, NY, 2018. 5-12.

Serrata, Josephine V., ve diğer. "Expanding evidence-based practice models for domestic violence initiatives: A community-centered approach." *Psychology of violence* 7.1 (2017): 158.

Simon, Robert I. "Distinguishing trauma-associated narcissistic symptoms from posttraumatic stress disorder: A diagnostic challenge." *Harvard Review of Psychiatry* 10.1 (2002): 28-36.

Stern, Robin. *The Gaslight Effect: How to spot and Survive the Hidden Manipulation Others Use to Control Your Life*. Harmony, 2018.

Stone, Michael H. "Murder." *Psychiatric Clinics* 12.3 (1989): 643-651.

Stone, Michael H. "The personalities of murderers: the importance of psychopathy and sadism." *Psychopathology and violent crime* (1998): 29-52.

Vogeler, Joachim Conrad Hermann. "The Myth of Narcissus and the Narcissistic Structure." (1997).

Williams, LaVerne McQuiller, ve diğer. "Investigating the risk of date rape by auditory status." *Violence and victims* 32.6 (2017): 1044-1062.

Wood, Barbara. L. "Children of Alcoholism: The Struggle for Self and Intimacy in Adult Life, New York." (1987).

